

Spis treści

Wstęp	S.	9
I. System adresatywny polszczyzny		13
1. Tytuły na co dzień		14
1.1. Status jednostek homonimicznych <i>pan</i> i <i>pani</i> . Terminy i definicje .		15
1.2. Gramatyka grzeczności i honoryfikatywność		17
1.3. Semantyka władzy		18
1.4. Grzeczność pozytywna i negatywna		22
2. <i>Panowie bracia i towarzysze</i>. Dzieje polskiego systemu ad- resatywnego		23
2.1. Czy <i>pani</i> pochodzi od <i>pand</i>).		23
2.2. Od <i>Waści</i> do <i>Waszej Miłości Miłościwego Pana</i>		24
2.3. Zaimki <i>pan</i> i <i>pani</i>		28
2.4. <i>Ty, wy, pan</i> i próżność ludzka.		32
2.5. <i>Największy tytuł wśród swobodnych</i> , czyli tytułomania szlachecka .		36
2.5.1. Tytułomania i zaimki		39
2.6. <i>Pan</i> + 2. os., czyli <i>Kup pan cegłą</i>		40
2.7. <i>Obywatele</i> i <i>towarzysze</i>		41
2.8. Grzeczność gwarowa i biurokratyczna: <i>wy</i> i <i>oni</i>		43
2.9. Tytuły i zaimki zbiorowe: <i>państwo</i> , <i>panowie</i> i <i>dziewczyny</i>		45
2.10. Polski <i>pan</i> w zwierciadle języków sąsiednich.		47
3. Systemy adresatywne w innych językach		51
3.1. Formy trzeciosobowe w Europie.		53
3.2. Czy <i>you</i> znaczy <i>tyl</i> Przekład form adresatywnych.		57
4. Gramatyczne i pragmatyczne reguły adresatywne w polszczyź- nie		61
4.1. Klasyfikacja Eugeniusza Tomiczka.		63
4.2. Czy ksiądz Piotr był księdzem, czyli granice tytułatury standardowej .		64

4.3.	<i>Panie kolego</i> , czyli granice tytułury kolegalnej.	67
4.4.	Tytułatura profesjonalna i funkcyjna.	70
4.5.	Hierarchiczna klasyfikacja tytułów.	70
4.6.	Zasięg tytułu. Uzupełnienie klasyfikacji pragmatycznej.	75
4.6.1.	Zmiany w tytułurze profesjonalnej na przykładzie środowiska akademickiego.	76
4.7.	<i>General i prezydent</i> , czyli doktor Jekyll i mister Hyde. Konkurencja tytułów.	78
4.8.	Znaczenie dosłowne tytułu. Kto to jest <i>mecenas</i>	79
5.	Pomijanie i zastępowanie tytułów.	84
5.1.	<i>Pan papież i pan ksiądz</i>	84
5.2.	<i>Pan I pani</i> + nazwisko w polemice politycznej i artystycznej.	88
5.3.	Schemat pozbawienia i deprecjacji tytułu.	91
5.4.	Z powrotem od <i>ty</i> do <i>pan</i>	92
6.	Kiedy tytułu brak.	95
6.1.	Czy potrzebny nam zwrot uniwersalny?.	96
6.2.	Nazwisko w kulturze Wschodu i Zachodu.	101
6.3.	<i>Pan I pani</i> + pełne imię jako szansa na formę uniwersalną.	104
6.4.	Czy zwrot <i>pani</i> + imię jest znakiem językowej dyskryminacji kobiet?.	108
7.	<i>Ty</i> zamiast <i>pana/pani</i>	111
7.1.	<i>Ty</i> i <i>pan/pani</i> w rozmowie prywatnej.	111
7.2.	<i>Ty</i> w sferze publicznej.	113
7.2.1.	Teleturniej jako laboratorium form adresatywnych.	114
7.3.	Jak się zwracać do nieokreślonego adresata?.	117
7.3.1.	<i>Ty</i> w reklamie.	120
7.3.2.	<i>Ty</i> administracyjne. Dlaczego nie lubimy bezokolicznika?	125
8.	Identyfikacja rzeczowników tytułarnych.	132
8.1.	Analiza korpusu.	133
8.2.	Kwerendy ankietowe tytułów zawodowych.	134
8.3.	Lista polskich rzeczowników tytułarnych.	135
9.	Charakterystyka polskiego systemu adresatywnego. Podsumowanie.	137
9.1.	Językoznawcy o tytułomani.	137
9.2.	IKEA jako forpocza postępu, czyli równość po szwedzku.	139
9.3.	Perspektywy zmian w polskim systemie adresatywnym.	141

II. Asymetria rodzajowo-płciowa. 143

10.	Co to jest rodzaj?.	144
10.1.	Rodzaj a wzór odmiany.	146
10.2.	Systemy przypisywania rodzaju.	147

10.3.	Przypisanie rodzaju w polszczyźnie (na tle słowiańskim).	150
10.4.	Wartości kategorii rodzaju. <i>Controller gender</i> i <i>target gender</i>	156
10.5.	Rodzaje i podrodzaje.	159
10.6.	Skąd się wziął rodzaj w gramatyce?.	167
10.7.	Geneza podrodzajów polskich i słowiańskich	170
10.8.	Zróznicowanie rodzajów męskich w polszczyźnie.	173
10.8.1.	Forma mianownika Im. Kariera końcówki <i>-owie</i> .	175
10.8.2.	Uzgodnienie formy czasownikowej w czasie przeszłym	177
10.8.3.	Możliwe przyczyny wykształcenia rodzaju męskoosobowego w polszczyźnie.	179
10.9.	Rozszerzanie zakresu synkretyzmu biernika i dopełniacza.	180
10.9.1.	Wyznaczoność jako nowa podstawa synkretyzmu.	183
11.	Czy rodzaj to płeć?.	186
11.1.	Psychologia rodzaju i lingwistyka płci. Wymienne użycie nazw <i>rodzaj</i> i <i>płeć</i> .	186
11.2.	Końcówki rodzajowe jako znak płci w antropomorfizacji stylistycznej	188
11.3.	Hermafrodytyzm gramatyczny. Czy 1. i 2. os. lp. czasownika w czasie przeszłym ma rodzaj nijaki?.	189
11.4.	Ile jest płci? Kategorie pośrednie między rodzajem a płcią według Daniela Weissa	191
12.	Asymetria rodzajowo-płciowa a seksizm.	195
12.1.	Jak mierzyć seksizm? O przyczynach i skutkach.	200
12.2.	Użycie uniwersalne rodzaju i liczby a logika i prawo.	204
12.3.	Czy rodzaj męski musi być uniwersalny?.	206
12.4.	Reforma rodzajowa polszczyzny.	210
12.5.	Gramatyczny rachunek sumienia.	211
13.	Asymetrie rodzajowo-płciowe w systemie językowym	215
13.1.	Zaimki męskie.	215
13.2.	Kto to jest człowiek? Znaczenie i odniesienie.	217
13.3.	Kto się z kim żeni? Perspektywa męska i żeńska w słowniku	218
13.4.	<i>Kobiety</i> i <i>Murzyni</i> . Negatywne konotacje nazw identyfikujących	222
13.5.	<i>Pani minister tańczy</i> , czyli konstrukcje z zaburzoną zgodą rodzajową.	227
13.6.	Zaburzona zgoda rodzajowa w innych językach. Hierarchia zgody Greville'a Corbetta	231
13.7.	Konflikt rodzaju. Składnia zgody przy podmiocie złożonym	233
13.8.	<i>Wino</i> , <i>kobieta</i> i <i>śpiew</i> , czyli podmiot złożony osobowo-rzeczowy. Czy gramatyka ma luki?.	235
13.9.	Maskulina tantum i stopnie asymetrii rodzajowo-płciowej rzeczowników.	241
13.10.	Rodzaj form adresatywnych.	244
14.	Nazwy żeńskie w słowotwórstwie.	246
14.1.	Relacje słowotwórcze między maskulinum osobowym a feminativum	246

14.2.	<i>Szpieginie i docentki</i> . Historia nazw żeńskich w polszczyźnie . . .	247
14.2.1.	Feminativa a nazwiska żeńskie.	250
14.3.	Przyczyny blokady derywacji żeńskiej.	252
14.3.1.	Przyczyny zewnątrzjęzykowe, czyli socjologia rodzaju . .	252
14.3.2.	Ograniczenia fonotaktyczne i estetyczne. Czy <i>socjolożka</i> brzmi niepoważnie?.	254
14.3.3.	Co/kto to jest <i>szermierka</i> , czyli strach przed homonią .	259
14.4.	Ograniczenia referencjalne feminatiwów w użyciu i w słowniku .	260
14.4.1.	Odniesienie predykatywne superlatywne. Czy najlepsza lekarka może być gorsza od lekarza?.	265
14.4.2.	<i>Nauczyciel akademicki w ciąży</i> , czyli słownikowy potencjał referencjalny nazw męskich i żeńskich.	266
14.4.3.	Typy rzeczowników męskoosobowych ze względu na użycie uniwersalne w różnych statusach denotacyjnych.	271
14.5.	Blokada derywacji rzeczowników tytułarnych. <i>Pani mecenas i adwokatk</i> a.	273
14.6.	<i>Szefowa wyszła z kuchni</i> , czyli stare i nowe nazwy żeńskie . . .	276
14.6.1.	Nowe nazwy żeńskie w słownikach.	279
15.	Nazwy męskie, derywaty żeńskie i stereotypizacja płci. Eksperyment	281
15.1.	Cel i przebieg eksperymentu. Dobór zmiennych, forma pytań i kształt ankiety.	281
15.2.	Wyniki eksperymentu i wnioski.	291
16.	Obraz płci w tekstach.	306
16.1.	Skrzydlate słowa i frazeologia.	306
16.2.	Kobiety i mężczyźni jako temat tekstów.	309
16.3.	Frekwencja form rodzajowych w tekstach. Współczynnik dystansu między rodzajem a płcią.	311
17.	Czy kobiety mówią inaczej niż mężczyźni?.	315
17.1.	Słowa kluczowe płci.	315
17.2.	Czas przyszły złożony, czyli gramatyka płci.	317
	Zakończenie	322
	Korpus Języka Polskiego PWN. Podstawy źródłowe analizy ...	325
	Bibliografia	328
	Wykaz skrótów	340
	Indeks terminów	341
	Indeks zaimków, rzeczowników tytułarnych oraz męskich i żeńskich nazw osobowych	346
	Summary	353